

خلاصه نکات مهم فصل اول – تعاریف –

۱. وزارتخانه – ماده ۱ – :

- نکته: واحد سازمانی اصلی دولت است که برای تحقق اهداف کلان دولتی به موجب قانون تشکیل شده و توسط وزیر اداره می‌شود.
- توضیح: مثل وزارت آموزش و پرورش یا وزارت بهداشت که هر کدام مسئولیت بخش مشخصی از وظایف دولت را بر عهده دارند.

۲. مؤسسه دولتی – ماده ۲ – :

- نکته: واحدی با استقلال حقوقی است که به موجب قانون برای انجام بخشی از وظایف قوای سه‌گانه یا سایر مراجع قانونی ایجاد می‌شود.
- توضیح: این مؤسسات شخصیت حقوقی مستقلی از دولت دارند اما وظایف دولتی انجام می‌دهند. مثل سازمان سنجش آموزش کشور.
- نکته کلیدی: سازمان‌های نامبرده در قانون اساسی – مثل صدا و سیما – نیز در حکم مؤسسه دولتی هستند.

۳. مؤسسه یا نهاد عمومی غیردولتی – ماده ۳ – :

- نکته: واحدی با استقلال حقوقی که با تصویب مجلس ایجاد شده و ویژگی بارز آن تأمین بیش از ۵۰٪ بودجه سالانه/ش از منابع غیردولتی است و خدمات عمومی ارائه می‌دهد.
- توضیح: این نهادها عمومی هستند اما بخش عمده منابع مالی‌شان دولتی نیست. مثل شهرداری‌ها، سازمان تأمین اجتماعی یا هلال احمر.

۴. شرکت دولتی – ماده ۴ – :

- نکته: یک بنگاه اقتصادی است که برای انجام تصدی‌گری‌های دولت – طبق اصل ۴۴ – ایجاد شده و بیش از ۵۰٪ سرمایه و سهام آن متعلق به دولت است.
- توضیح: این شرکت‌ها با هدف فعالیت اقتصادی و سودآوری – در راستای وظایف دولت – تشکیل می‌شوند.
- نکات مهم تبصره‌ها:

- تشکیل آن صرفاً با تصویب مجلس مجاز است. – اهمیت نظارت مجلس –
- تبدیل شرکت‌های با سهام دولتی کمتر از ۵۰٪ به شرکت دولتی – با افزایش سرمایه – ممنوع است. – جلوگیری از بزرگ شدن بی‌رویه دولت –
- شرکت‌های ملی یا مصادره شده نیز شرکت دولتی محسوب می‌شوند.

۵. دستگاه اجرایی – ماده ۵ – :

- نکته: این تعریف جامع و بسیار مهم شامل همه موارد زیر می‌شود: وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی، و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است – مثل شرکت ملی نفت، بانک مرکزی –
- توضیح: این ماده مشخص می‌کند که قوانین و مقررات استخدامی و اداری به چه سازمان‌هایی تسری پیدا می‌کند. دامنه شمول قانون را مشخص می‌کند.

۶. پست سازمانی - ماده ۶ - :

- نکته: جایگاهی در ساختار دستگاه اجرایی برای انجام وظایف مشخص - ثابت یا موقت - که برای یک کارمند در نظر گرفته می‌شود.
- توضیح: هر کارمند در یک پست سازمانی با شرح وظایف معین مشغول به کار می‌شود.
- نکته مهم: پست‌های ثابت فقط برای مشاغل حاکمیتی - دارای جنبه استمرار - ایجاد می‌شوند. - مثلاً پست‌های مدیریتی کلان یا قضایی - .

۷. کارمند دستگاه اجرایی - ماده ۷ - :

- نکته: فردی که طبق ضوابط، با حکم یا قرارداد/مقام صلاحیت‌دار در یک دستگاه اجرایی به خدمت گرفته می‌شود.
- توضیح: تعریف قانونی کسی که در استخدام دولت یا نهادهای وابسته به آن است.

۸. امور حاکمیتی - ماده ۸ - :

- نکته: اموری که تحققشان موجب اقتدار و حاکمیت کشور است، منافعشان عمومی و بدون محدودیت است و بهره‌مندی از آنها، استفاده دیگران را محدود نمی‌کند. این امور قابل واگذاری به بخش خصوصی نیستند یا واگذاری آنها محدودیت جدی دارد.
- توضیح: وظایف اصلی و اساسی که تنها دولت باید انجام دهد.
- مثال‌های کلیدی: سیاست‌گذاری کلان، قانون‌گذاری، امور قضایی، دفاع ملی، حفظ نظم و امنیت، روابط خارجی، تنظیم مقررات، امور ثبتی.

۹. امور اجتماعی، فرهنگی و خدماتی - ماده ۹ - :

- نکته: وظایفی که منافع اجتماعی آنها بر منافع فردی برتری دارد و موجب بهبود وضعیت زندگی افراد می‌شود. بخشی از این امور قابل واگذاری است.
- توضیح: خدماتی که دولت برای ارتقای سطح زندگی و رفاه جامعه ارائه می‌دهد.
- مثال‌ها: آموزش و پرورش عمومی و فنی حرفه‌ای، بهداشت و درمان، ورزش، امور فرهنگی و هنری.

۱۰. امور زیربنایی - ماده ۱۰ - :

- نکته: طرح‌های تملک داری‌های سرمایه‌ای که زیرساخت‌های اقتصادی و تولیدی کشور را تقویت می‌کنند.
- توضیح: پروژه‌های عمرانی بزرگ که بستر توسعه اقتصادی را فراهم می‌کنند.
- مثال‌ها: ساخت سد، نیروگاه، جاده، شبکه‌های ارتباطی و انرژی.

۱۱. امور اقتصادی - ماده ۱۱ - :

- نکته: اموری که دولت در آنها مانند اشخاص حقیقی و حقوقی در حقوق خصوصی عمل کرده و متصدی اداره و بهره‌برداری از اموال جامعه است. این امور عمدتاً قابل واگذاری به بخش خصوصی هستند.
- توضیح: فعالیت‌های اقتصادی که دولت مستقیماً در آنها دخالت و تصدی‌گری می‌کند.
- مثال‌ها: تصدی در صنعت، کشاورزی، حمل و نقل، بازرگانی، مسکن.

۱۲. سازمان – ماده ۱۲ – :

○ نکته: در این قانون، هر جا کلمه "سازمان" به تنهایی بیاید، منظور سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور است.

○ توضیح: این سازمان نقش محوری در برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و امور استخدامی و اداری کشور دارد.

چند نکته طلایی برای آزمون:

- تفاوت‌های کلیدی: حتماً تفاوت بین "مؤسسه دولتی"، "مؤسسه عمومی غیردولتی" و "شرکت دولتی" را با توجه به نحوه ایجاد، مالکیت سهام – برای شرکت‌ها – و منبع تأمین بودجه – برای مؤسسه عمومی غیردولتی – به خاطر بسپارید.
- تعریف "دستگاه اجرایی": این تعریف بسیار مهم است چون دامنه کاربرد بسیاری از قوانین را مشخص می‌کند.
- "امور حاکمیتی": بدانید چه نوع اموری حاکمیتی هستند و قابل واگذاری نیستند یا به سختی واگذار می‌شوند.
- "تصویب مجلس": دقت کنید که تشکیل "مؤسسه عمومی غیردولتی" و "شرکت دولتی" نیاز به تصویب مجلس دارد.
- درصدها: ۵۰٪ در تعریف مؤسسه عمومی غیردولتی – بودجه غیردولتی – و شرکت دولتی – مالکیت دولتی – عدد کلیدی است.

